

Opponensi értékelés Polyákné Ruzsás Judit

„Európa gondolkodása és az egyház kihívása a posztmodern korban”

c. dolgozatról

Készítette: Takács Szabolcs fősikolai tanársegéd

Polyákné Ruzsás Judit dolgozata a címadás alapján izgalmas kérdéssel foglalkozik: hogyan képes megfelelni a kereszténység (vagyis az általános értelemben vett „egyház”) a posztmodern kor kihívásainak? A későbbiekből kiderül, hogy a összességében a protestáns felfogású kereszténységet takarja a fogalom (elég erősen szembeállítva a katolicizmussal), tehát szerencsésebb lett volna ezt a címben tisztázni. A szerző ugyan a dolgozat bevezetőjében tisztázza, mit ért a „kereszténység” alatt, bár ez is kissé elnagyolt: „A kereszténység kifejezést a **'Sola Sriptura'** elve szerint használom” (3. o.). Itt is tanácsos lett volna pontosabban kifejezni, hogyan is értette ezt a szerző. Megjegyzendő egyúttal, hogy a dolgozat később részletesen kitér az egyház fogalmának tisztázására. Ezen túlmenően nyelvtanilag is szerencsésebb lett volna a következő megfogalmazás: „az egyház előtt álló kihívások”.

A dolgozat olvasását elkezdve egy retorikus hangvételű szöveggel találkozunk elsőként, amely rögtön egy szubjektív kontextusba helyezi a dolgozatot. Vitatható, hogy ez mennyire szerencsés kezdés. Kétségtől határos a szerző által használt stílus, nem hat „olcsónak”, de egyfelől az „Európa válságáról” szóló retorikus szakasz túl általános, másfelől a szerző szemléletét nem vagy nem mindenben osztó olvasó számára furcsa, sőt egyenesen riasztó lehet, könnyen érzékelhető érzelmi befolyásolásra törekvésnek. A dolgozatra az elemző és a retorikus szakaszok váltakozása egyébként is jellemző (a másik hasonló, még hosszabb szakasz a 3.3 pontban, a 17-20. oldalon található).

A fentiekre álljon itt egyetlen példa: a szerző szerint a „mai kor embere nem akar tudni a valóságról, az egyetlen igazságról – inkább a mesékbe, a mítoszokba menekül. Az érdekest keresik, az érzelmi élményeket, de az egyetlen Igazsággal – aki maga Jézus Krisztus – „*Én vagyok az igazság*”- mondja **János 14:6** [sic] nem állnak szóba.” (8. o.) A megállapítás 2Tim 4,3-4-hez kapcsolódva hangzik el, de ilyen általánosító stílusban megfogalmazva kifejezetten sértő a „mai kor emberére” nézve, hiszen mindenkire érvényesnek tűnő megállapítást tesz, ami ellen sokan joggal tiltakozhatnak. Szerencsésebb lett volna úgy megfogalmazni ezt a kijelentést, hogy a hivatkozott szakasz alapján a végidő korának emberére általánosságban a fentiek lesznek jellemzőek. A teljes igazsághoz hozzátartozik az is, hogy a magukat hívóknak mondókra

vonatkoznak a fenti igeszakasz kijelentései, nem összességében mindenkire. Ennek kidomborítása hiányzik a dolgozatból.

A retorikus kezdést egy elemző szakasz követi, mely először is korrekt módon meghatározza „Európa” fogalmának földrajzi, történelmi és kulturális vonatkozásait. Ezt követően a kereszténység Európára jellemző eltorzulását tekinti át a szerző, olykor az alábbihoz hasonló sommás megállapításokkal:

„Mindeközben a középkor tanítás [sic] egyre inkább eltávolodott az evangélium üzenetétől. Torzulttá vált az egyházi vezetők életvitele is. Sőt tanításaikban elzárták, meghamisították az evangélium valódi lényegét is, ahelyett, hogy hűen, tisztán adták volna át a népnek. Lakhatatlan építménnyé tették a hitet.” (14. o.)

Összességében érezhető, hogy a szerző igencsak polemikusan viszonyul az általa tárgyalt középkori vallásossághoz, ami a Sola Scriptura elvét alkalmazva önmagában nem is lenne gond, de bizonyos kijelentések a nézőpontját nem mindenben osztó olvasó számára önmagukban könnyen hathatnak elfogultnak. Szerencsére a szerző a fentihez hasonló kijelentéseket tényszerű áttekintés háttérén teszi.

A fenti elemző szakasz végén, a 15. oldalon a szerző még megemlíti, hogy a kereszténység a 2003-as európai identitásnyilatkozat szerint „Európa egyik legfontosabb kohéziós eszköze”, ugyanakkor a 2007-es Európai Alkotmány nem említi a kereszténységet, mint az európai identitás részét, mivel Franciaország és még néhány uniós ország alkotmányában nem szerepel a „kereszténység” szó. Utalásszerűen említés történik arról is, hogy az európai identitásnyilatkozat „az európaiság legnagyobb vívmányának *'a politika és vallás rugalmas szétválasztását'* és a vallásszabadság *'teljesen akadálytalan gyakorlását'* tartja.” (15. o.). Érdeemes lett volna kihangsúlyozni, hogy az utóbbi szempontok a Sola Scriptura elvével is összeegyeztethetők.

Ezt követően a szerző a posztmodern kor és társadalom jellegzetességeit foglalja össze, beleértve a korszak időbeli behatárolását is (16-18. o.). A fő jellemvonások közül kiemeli a modern korra jellemző individualista szemlélet hanyatlását, az etnocentrizmus meggyengülését és a neofeminizmust mint a nők megfelelő társadalmi helyének elnyerésére vonatkozó törekvést. Kiemeli továbbá, hogy a posztmodern korra jellemző a racionalista tudományra alapozott bizonyosság meggyengülése, illetve ennek következtében az egyén személyes szférájába való visszahúzódás, a lemondás a közösségi

szerepvállalásról, illetve az a szemlélet, hogy mindennek az egyén ad értelmet, sőt olykor egymásnak ellentmondó állításoknak is van párhuzamos létjogosultságuk, hiszen nincsenek többé objektív kritériumok. A szerző külön szakaszt (3.4.) szentel annak kifejtésére, hogy ez a felfogás a mai keresztény teológiában is érezteti a hatását. Erről azt mondhatjuk, hogy a szerző lényeglátó módon emeli ki a posztmodern szemlélet legjellemzőbb sajátosságait és ennek kihatását a kortárs teológiára.

Problematikus viszont a 18-20. oldalakon szereplő 3.3. szakasz, melyről korábban már említést tettünk. Ez egy vallásos hangvételű elmélkedésként önállóan is megállná a helyét, viszont a dolgozat menetét megtöri, ezért célszerűbb lett volna egy az egyben kihagyni, esetleg függelékben szerepeltetni.

A dolgozat utolsó tematikus blokkja a keresztény egyház posztmodern korban elfoglalt helyzetével foglalkozik. A szerző elég sok teret szentel az „egyház” fogalma tisztázásának, és kiderül, hogy erre vonatkozó szemléletének lényege a következő:

„Egy egyház van, aminek a feje Krisztus, a tagjai pedig az újjászületett keresztények. Az egyház természetfölötti, láthatatlan nagy intézmény, aminek a működését a különböző tagok, gyülekezetek alkotják. A helyi gyülekezetek, mint ahogyan a testben lévő különböző tagok, az egész világon különböző működési formában szolgálja [sic] Krisztust.” (24. o.)

A fentiek alapján a szerző a lutheri „láthatatlan egyház” szemléletét teszi magáévá, melyet biblikus szemlélettel oly módon egészíthetünk ki, hogy az egyes egyháztörténeti korszakokban vannak látható közösségek is, melyeket Isten önmagáéának ismer el (ld. Jel 2-3. fejezeteit). Továbbá magáévá teszi az ökumenikus szemlélet egyes elemeit is, pl. amikor problémának tekinti a keresztények vándorlását a gyülekezetek között (25. o.). Csak zárójelben szeretnénk megjegyezni, hogy a Sola Scriptura elvének alkalmazása több ponton szükségessé teszi az ökumenikus szemlélet felülvizsgálatát is, de ez a szempont a dolgozat értékelésére természetesen nincs kihatással.

Az egyház posztmodern korban elfoglalt helyzetét jól szemlélteti a szerző alábbi értékelése, mely a dolgozat egyik legtalálóbb megállapítása:

„Az egyház szemmel láthatóan az előtt a szerencsétlen választás előtt áll, hogy, vagy eredetével, vagy a ma emberével veszíti el a kapcsolatát. Nem könnyű megtalálni azt az utat [sic], egy eltűnt múlt, gépies konvertálása és az élő múlt indokolatlan elvetése között. Az előbbi nem törődik a jelen új, megváltozott követelményeivel, az utóbbi tele van a napi változásoktól való félelemmel.” (26. o.)

A keresztény egyház mai „krízisének” a megoldását a szerző két, egymással összefüggő szempont teljesülésében látatja. Az egyik a merev, sokszor öncélú külső formák feladása a megváltozott kor követelményeinek megfelelően, hogy az egyház a mai kor emberét is képes legyen megszólítani. Figyelemre méltó az alábbi megállapítás:

„Az egyház és azon belül a gyülekezet nem botránkoztathatja meg a világot, hanem éppen ellenkezőleg, a jó illatot, a helyes és erkölcsös, istenfélő életformát kell meglátnia, hogy ő is vágyódni kezdjen erre a krisztusi életformára. Ebből fakad az, hogy a világnak a külső formában nem a gyülekezetet kell meglátnia, hanem az abban lévő egyes keresztény embert. Nem a gyülekezeti épület az Isten háza, hanem maga a hívő.” (27. o.)

A szerző szerint ezzel együtt szükséges azonban a Krisztus-központúság és a krisztusi mérce helyreállítása (a külsődleges élmény-keresés helyett), hiszen az egyház a Biblia szerint „Krisztus teste”. A cél tehát annak tudatosítása, hogy „kereszténnyé nem egy magatartás, hanem egy olyan viszony tesz bennünket, amelyben a mi életünket a keresztre rakjuk, hogy felvegyük Jézus életét.” (28. o.) Végző soron ennek a magatartásnak a következetes gyakorlása teheti vonzóvá az egyházat a világ előtt.

Összességében elmondható, hogy a dolgozat számos helyen értékes, gondolatébresztő meglátásokat fogalmaz meg a posztmodern korról és a kereszténység ezzel kapcsolatos kihívásaival kapcsolatban, ezzel együtt logikus és jól követhető áttekintéseket és fejtegetéseket tartalmaz. Ugyanakkor stilisztikai és sok helyen nyelvi szempontból erősen egyenetlen képet mutat, mintha egy vallási elmélkedés, egy esszé és egy objektív vizsgálódás ötvözeté lenne. Különösen zavaró, hogy a szerző a kétségkívül jól és meggyőzően alkalmazott idézetek forrását nem jelölte meg, noha a dolgozat végén szerepel irodalomjegyzék. Akár közléshez, akár OTDK-ra való továbbküldéshez szükséges lenne a dolgozat fenti szempontok mentén történő átdolgozása, a tartalom bizonyos mértékű „megrostálása” mellett. A 3.3. pont szövege önálló vallási elmélkedésként állná meg legjobban a helyét.

Biatorbágy, 2017.04.25.